

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru z
pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrt leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice hšt. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Štev. 7.

V Mariboru, dne 15. februarja 1900.

Tečaj XXXIV.

Pravičnost graških gospodov pri določitvi učiteljskih plač.

Kolikorkrat v Gradcu kaj ukrenejo, go-
tovo nam južnoštajarskim Slovencem udarijo
v obraz; tega smo že vajeni mnogo let. Ali
prejšnja leta je graška ljubezniva gospoda se
vsaj na videz se kolikor toliko držala načela
pravičnosti — izrečno povdarjamo »na videz«,
kajti v resnici ni bila zmeraj pravična —
toda zadnji čas se ji ne zdi več potrebno,
da prikriva svojo krivično mrznjo do Slovencev;
brez stida in prav nič se brigaje za kako
pravo, uporablja naš denar dosledno tako, da
je Nemcem na korist, nam Slovencem pa
zajedno ne le v kvar, ampak naravnost v
pogubo. Z našim denarjem nas hočejo iztre-
biti in noč in dan tuhtajo, da kaj najdejo,
s čimur nam vsekajeno novo rano. Da iz naj-
zadnje dobe pokažemo, kako se z nami ravna,
poglejmo si, kako je graška gospoda razde-
lila učiteljske plače.

Znano je, da je lani deželni odbor do-
ločil, kolika plača se ima štajarskim učiteljem
dajati. Nastavil pa je tri razrede imenovanih
plač, prvi, najboljši, drugi, slabjši, in tretji
najslabši, ter določil, da se ima v prvega
dajati 20%, v drugega in tretjega pa po 40%
vseh štajarskih ljudskih sol. V kateri razred
ima ta in ona šola priti, ima na podlagi ži-
vilnih cen izreči deželni šolski svet po spo-
razumljenju z deželnim odborom. No, in ta
dva sta baš pred novim letom izgovorila
veliko pravično besedo, o kateri se hočemo
malo pomeniti.

Naj se nam ne očita, da se po krivici
pritožujemo, češ na Spodnjem Štajarskem je
mного cenejše živeti nego na Srednjem ali
Zgornjem. Mogoče, da je kedaj bilo, ali danes,
ko je Spodnji Štajar vsled krutega nemškega
gospodstva v Gradcu gmotno obnemogel in
torej razmerno mnogo manje proizvaja nego
Srednji in Zgornji, pa tudi manje nego je
v prejšnjih dobah on sam, danes, trdimo, se
da na Srednjem Štajarskem gotovo ceneje,
na Zgornjem najmanje ravno tako živeti
kakor pri nas na jugu. Sicer to v Gradcu
deželni odbor dobro ve, bolje ko mi, ker ima
vse v to potrebne podatke na razpolago.
Dobro na pr. iz svojih računov ve, da je v
sprejemnih oskrbovališčih l. 1897 povprek
na dan jedna osoba stala na Zgornjem Šta-
jarskem 41.5 kr., na Srednjem 38.4 kr. na
Spodnjem pa 43 kr.; on torej dobro ve, da
je na južnem Štajarju najdražje živeti. In
vendar so se šole z ozirom na plače v
omenjene tri razrede tako razvrstile, kakor
da bi bilo pri nas vse na pol zastonj dobiti,
na Nemškem pa nezasišano drago.

Koncem leta 1898 je bilo na vsem
Štajarskem 834 ljudskih sol. Po odstotkih,
katere je deželni zbor določil, je v prvem
plačilnem razredu 167, v drugem 333 in v
tretjem 334 sol.

Če bi bilo po vsem Štajarju enako drago
živeti, morala bi v vsakem razredu priti na
slovenski jug ena tretjina sol, torej v prvem
56, v drugem in tretjem po 111 sol. Ker pa
je po lastnem prepričanju deželnega odbora pri
nas najdražje, morale bi v pravičnem raz-

merju s hranilnimi cenami pri nas biti vse
šole v prvem, in kar jih tukaj nima več pro-
stora, v drugem razredu: 167 v prvem in
ostalih 111 v drugem, Nemcem bi se vsled
tega ne godila nobena krivica, ker Slovenci
za šole itak mnogo več plačujemo, nego se
za nas porablja (vsako leto 310.000 K preveč).

Zdaj pa poslušajte, kako sta jo deželni
šolski svet in deželni odbor iztuhtala! V prvi
razred sta djala razven nemških sol v Mari-
boru, Celju, Ptuj in Slovenjem Gradcu
le eno edino slovensko, še enkrat rečemo
eno edino, in ta je okoliška v Celju. Ljudstvo
slovensko! Ne zabi te graške pravičnosti!
Kako pa, da je še ravno ta šola našla milost
v očeh plemenite graške gospode? Ali ima
dokazivati, da je v teh ljudeh le še iskrica
pravicoljubja? Ne, ne! Čujte, tudi to bi bili
djali v nižji razred, pa po zakonu, ki so ga
sami naredili, le niso mogli. Sami so namreč
določili, da imajo vse šole enega in istega
kraja biti v istem plačilnem razredu. Celjske
nemške šole so vse djali v prvi razred in
tako so okoliško tudi morali, ker stoji v
mestnem okraju. Saj jih je gotovo hudo grizlo,
pa kaj se hoče; da trdimo prav, nam dokaže
mariborska okoliška šola. Ta stoji trdno ob
mestni meji, pri mitnici, tik Kokosinekovega
drevoreda. Gotovo učitelji, ki v njej stanujejo,
ne pošiljajo po meso, petrolej, moko in druga
hranila vun na Pesnico, ampak iz mesta ži-
vijo, prav tako, kakor njih sosedi unkraj
ceste v mestnem okraju. Nemške mestne
šole so seveda vse v prvem razredu, tudi
dekliske, okoliška pa, ker je slovenska, mora
biti v drugem.

Listek.

Na jug!

Črtica s pota, — Avgustin Stegenšek.

(Dalje.)

5.

Ko je bila Bolonja še najslavnejše vse-
učilišče, so hodili sem tudi Slovenci. To je
gotovo. Nisem pa našel zapisano, ali se je
pripetilo kateremu kaj takega, kakor meni
koj prvi večer, ko sem prišel. Izročil sem
sebe in svojo prtljago gostilniškemu vozu.
Konj je vlekel, kočijaž je priganjal, voz je
ropotal, jaz pa sem oblastno sedel v zaprti
kletki. Pričakoval sem že, s kako častjo me
bodo sprejeli v hotelu »Bella Venezia,« kajti
bil sem edin potnik, katerega jim je naklonila
nocojšni večer nevoščljiva usoda. Mimo nas
pa so švigali električni vozovi, črne kočije
in kaj lepi hotelski vozovi in to tako drzno
in naglo, gor in dol, da sem se vsak tre-
nutek bal, da bomo trčili. Kar se naš voz
strese in z ropotom obstane, jaz pa se plašno
ozrem po šipah, je-li ne letijo že po meni.
Hvala Bogu, vse so bile cele. Čakam kaj bo.
Kar odpre kočijaž vratica in obupno upije
nad mano: »Non è mai cascato, mai cascato!»

Na pol sem razumel, na pol pa videl, kaj hoče
reči. To kljuse, ki je ležalo tako nesrečno
sredi ceste, vse svoje dolgo življenje — se
ni padlo nikdar! Kdo bi to vrjel! Smililo se
mi je, ko ga je vlekel zdaj za ušesa, zdaj
za rep, zdaj porival od strani, dokler si ni
opomoglo po dolgem naporu. Revče! Nikdar
še ni padlo! Jaz sem mu moral prinesiti šele
nesrečo, da je potem klaverno stopicalo —
bolj po treh ko po štirih domov.

Benedkam pravijo, da so »kraljica morja,«
o Bolonji pa bi rekel, da so »mesto hod-
nikov.« Ko sem se ta večer sprehajal po
mestu, sem se kar čudil. V znamenitejših
ulicah ima skoro vsaka hiša pri tleh hodnik
pod katerim se šetajo sprehajalci. Kako lepo
je videti tako ulico! Ob obeh straneh jo
spremljajo lični stebri, ki so zgoraj zvezani
z okroglimi loki, nad temi pa se dviga nad-
stropje. Ako bi bili ti hodniki nizki in ozki,
ne bi bili pol tako lepi; a njih visokost in
prostornost je najlepši kras mesta. Nehote
se zamisliš nazaj v ono dobo, ko so setali
pod njimi dijaki iz vseh delov sveta, dasi
Bolonja tačas, ko so jih zidali, ni bila več
tako na glasu, kakor v 13. stoletju, ko je
štela včasih po desetisoč ukaželjnih gostov.
Ti hodniki pa tudi pričajo, da so bili meščani
nekaj premožni. Rokodelstvo je imelo še
zlata tla. Tkalci so si postavili lepo zadržno

hišo, pa tudi trgovcem ni slabo predla. Leta
1294 so si sezidali gotiško palačo, ki nima
para v Bolonji; meni se je zdelo, da je naj-
okusnejši v celem mestu. A nekaj še moram
pristaviti na čast tedanjih Bolonjčanov. Ne
samo za stavbo hiš in združnih palač so
imeli denar, ampak tudi niso bili skopi, kadar
je trebalo pri cerkvi. Na čast sv. Petronija,
zaščitnika bolonjskega mesta, so začeli leta
1390 staviti ogromno cerkev. Morala bi biti
po načrtu 200 m. dolga — največa na svetu.
Skušali so se s Florentinci, ki so tedaj zidali
svojo stolnico, ki je merila v dolžini samo
150 m. Pa glejte, Bolonjčani so se preveč
lotili! Florentinska cerkev je dozidana, od
cerkve sv. Petronija pa stojijo samo tri ladije
do tam, kjer bi se morala pričeti poprečna
ladija. Mesto da bi delo nadaljevali, so po-
tegnili tam zid poprek in so sklenili stranski
ladiji v ravni črti, srednjo pa v polukrogu.

Taka je cerkev sv. Petronija še dandanes.
A pri vsem tem je veličastna. Ko stojiš na trgu
pred njo, se nehoté čudiš tej častitljivi pri-
kazni. Ozek napušč deli pročelje visoko nad
vrati v dva dela: spodnji je ves obložen s
sekanim kamnom; ob podbojih trojih vrat
zreš umetne vzboknjene podobe, nad vrati
pa v linah izborne kipe iz jako spretnih rok.
Ostali dve tretjini pročelja nad napuščem pa
sta ostali taki, kakoršni ste bili, ko so podrli

Kar se tiče drugega plačilnega razreda, je nekoliko šol postavljenih v njega; ali ko smo imenik teh šol brali, nismo se mogli ubraniti misli, da so milost, priti v drugi razred, našle večidel take šole, ki imajo vrlo nemškutarske učitelje. Velika večina šol je pa v zadnjem razredu. Če se primerjajo slovenske šole z nemškimi z ozirom na plačilne razrede, moro se reči, da velja prvi in drugi razred za nemške, tretji pa za slovenske šole.

Mera je polna. Ni več moči, tolikih krivic dalje prenašati, ker Nemcem več ne zadošča, da nas izsesavajo in ugonabljajo, ampak oni so toli drzni, da nas, če po udareu zaječimo, udarijo tem hujše, češ: Duša! Ti se drzneš zakremžiti obraz, dočim se imaš le pohlevno prikloniti, če se Nemcem ljubi, po tebi s pestjo mahnuti? Toliko že kričimo »Proč od Gradca!«, da nam že preseda, a naše poslance, državne kakor deželne, to, kakor vidimo, malo briga. Tako stanje je nestrpno. Nujno želimo luči!

Jeden za bralno društvo.

Politični ogled.

Državni zbor je sklican na 22. t. m. Listi veliko ugibajo, ali bo zborovanje mirno ali burno. Ker je sedanja vlada nam neprijazna, je slovenski poslanci ne bodo smeli podpirati, ampak začeti vztrajno opozicijo ter dan na dan dokazovati vladi, kako nas zanemarija in pusti propadati v vsakem oziru.

Spravna pogajanja med Čehi in Nemci se še niso pretrgala. Toda zmeraj se je jako dvomljivo, ali bodo imela pogajanja kaj uspeha ali ne. Ko se skliče državni zbor, bodo prenapeti nemški radikalni poslanci delali s podvojenimi močmi, da se pogajanja razbijejo in da še se nadalje obdržijo za Čeha krivične razmere.

Za deželno razstavo v Gradcu se trudijo nemški očetje, da bi dobili za pokrovitelja kakega člana cesarske hiše, a nič ne dosežejo. Odbor za deželno razstavo še vedno ni ničesar storil, da bi pridobil tudi spodnještajarske Slovence za razstavo.

Italijansko vino. Ker bo dosedanja pogodba z Italijo glede uvažanja vina kmalu potekla, oglašajo se od vseh strani vinogradniki, da se v bodoče ali uvoz italijanskih vin popolnoma prepove ali pa se carina zelo visoko zviša, tako da italijanska vina ne bodo mogla več tekmovali z našimi. Pred

kratim so se izjavili v tem smislu tudi dalmatinski vinogradniki na shodu v Spljetu.

Irski poslanci, ki so bili doslej v angleškem državnem zboru razdvojeni, so se zjediniли ter si izvolili voditeljem poslanca Johna Redmonda. Tlačeni Irce hočejo uporabiti zadrego Anglije, ki jo je zadela zaradi južnoafrikanke vojske, ter si priboriti miljšo bodočnost.

Vojska v Južni Afriki. General Buller je tretjkrat prekoračil Tugelo ter hotel iti na pomoč v Ladysmithu obleganim Angležem. A tretjkrat se mu je ponesrečilo. Buller se je z izgubo več tisoč mož povrnil čez Tugelo in sedaj bo menda miroval ter ne hodil več čez Tugelo. Ladysmith ima neki samo do 19. t. m. še živeža in se bo torej kmalu udal Burom. Tudi mesto Kimberley je v veliki nevarnosti, da ga dobe Buri v svojo pest. Zato se podviza general Roberts, na kojega stavijo Angleži sedaj največje upanje, da mu prihitijo na pomoč in odvrne pretečo nevarnost. A tudi Buri ne drže rok križem, ampak delajo z vsem naporom, da se jim Kimberley prej uda, nego pride general Roberts s svojo armado na pomoč.

Dopisi.

Sv. Ana v Slov. gor. (Veselica) bralnega društva se je dne 4. svečana dobro obnesla. To je dokaz, da smo se vzbudili, ker došlo je mnogo mladeničev in deklet, in to imovitih s svojimi stariši. Takoj po večernicah so jeli tamburati vrli jurjevski tamburaši pod vodstvom vrlega g. Alojzija Majcena, tako izborna, da so ljudje bili ginjeni. Potem otvori č. g. E. Trstenjak, kot predsednik, veselico; v govoru je omenil, da bralno društvo napreduje, ker ima že 118 udov in čez 700 knjig, ktere udje radi bero. Ob koncu govora zaklicali smo svitlemu cesarju trikratni gromoviti živio, na kar so vrli naši tamburaši udarili cesarsko himno. Na to so domači pevci pod vodstvom skrbnega organista Strmiča zapeli dokaj miloglasnih slovenskih pesnic, mej kterimi so tamburaši tamburali, in res, nismo se mogli dovolj nasmijati te milozvočne hrvatske godbe. Sedaj stopi g. Majcen na oder in nam v dolgem, jedrnatem, na verski podlagi osnovanem govoru riše, kako moramo biti ponosni na našo lepo slovensko domovino. Hvalil je bralna društva ter jih priporočal mladini, govoril o zadrugah, gasilnih društvih in šoli. O šoli je rekel, da ni prav, ako so učenci po leti šole oproščeni, ker potem nimajo

pravega veselja do uka več in se učitelju druge pohujšajo; dejal je, da bi bilo boljše, ako bi napravili 7letno šolo, a bi morali otroci tudi vselej celo leto v šolo hoditi. K temu pritrdimo tudi mi. Gosp. Majcenu se za iskreni govor zahvalimo. Nadalje je bila gledališka igra: »Berite Novice,« ktero so igrali domači igralci v občno zadovoljnost. No, le tako naprej, vrli Anovčanje na mejniku, ne bodo še vas požrli nemški valovi morja, ampak stopali boste častno naprej in zaslužili spoštovanje. Veselimo se, da naše ljudstvo tako vrlo napreduje, število udov je tudi primerno za našo župnijo, posebno, ker so v Rožengruntu že Nemci. Po igri nam je zopet gsp. Majcen priporočal narodni ponos, na kar se mu g. predsednik dostojno zahvali. Tudi šaljiva pošta je povzročila obilo smeha. Peli še smo, tamburaši so udarjali in težka je bila ločitev. Lepa Vam hvala, dragi Jurjevčani, ki se niste ustrašili hudega, blatnega pota in pridite še radi tudi drugokrat. Hvala pa tudi gostom od Sv. Benedikta. Zivelci vrli Sloveni!

Makole. Čudno! Dne 7. svečana bil je tu po srečno premaganih zaprekah prvi združni zbor. In glej! Zadruga se je kar ustanovila. Vse nasprotovanje ni torej nič pomagalo! In v resnici je bilo veselje gledati, s kolikim zanimanjem je od blizu in daleč došlo ljudstvo (najbližnji pa večidel niso prišli. Znajo pa tembolj zabavljati), poslušalo ustanovitelja kmetskih zadrug, vrlega gsp. Ivana Kača, kateri jim je v priprostem, njemu prirojenem govoru razkladal vse najpotrebnejše. Njegove iz srca prihajajoče besede so pa padle tudi na rodovitna tla ter obrodile precej dober sad.

Prej neznatno število udov združnikov se je na njegovo prepričujočo besedo obilno pomnožilo. Precej čez sto udov nas je že zdaj. A upati je še večjih uspehov. Vsa nasprotna sovražna gonja ne pomaga, od dne do dne je za zadrugo večje navdušenje.

Imena izvoljenega prvega predstojništva kot Jakob Kotnika ravnatelja, Matija Hajšeka, njegovega namestnika, Antona Mikliča in Černoga Jurija tajnika in blagajnika ter odbornikov Pohlevna Andreja, Babšeka Antona in Šimona Lepeja pa nam pričajo, da bo lepo procvitala in dobro vspevala Makolska zadruga. K čemur naj pa tudi še vsemogočni Bog da svoj blagoslov in jo dobrohotno vsepovsod spremlja. Naprej tedaj! a združeno in z božjo pomočjo!

S Pohorja. Pri volitvah v okrajni zastop slovenjebistriški so se naši Pohorci prav slabo obnašali. Volili so večinoma z nem-

oder. V zatemneli, nepobeljeni steni iz opeke se vidijo še line, v katerih so sloneli odrovi tramovi. Morda še napoči kedaj tudi za Bolonjo vesel praznik, ko se bode dozidala fasada, kakor se je zgodilo tudi pri florentinski stolnici l. 1887.

Pa vstopimo v cerkev! Čeprav ni dozdana, je vendar 117 m. dolga. Dvanajst visokih mogočnih slopov, na vsaki strani po šest, deli cerkev v tri prostorne ladije; na vsaki strani pa je še prizidana cela vrsta kupel. Nekatera okna so ohranila slike na steklu še iz srednjega veka. Znamenita je prva kapela ob levi, ko prideš v cerkev. Ta je bila prva zgotovljena in se blišči še v vsej svoji srednjeveški krasoti.

Stare slike na stenah ti pripovedujejo o zivi veri tiste dobe, skozi pisana okna pa prihaja jasna svetloba in daje vsem predmetom, altarju in stolom, poseben čar. Stoli so mojstersko delo srednjeveškega mizarstva in rezbarstva. Všeč mi je posebno bil napis, ki se vije ob sklepčnem robu stolovih nalonjal ob obeh straneh altarja. Glasi se: »Introibo ad altare Dei... Stopil bom pred altar Gospodov, ki razveseljuje mojo mladost, in potem še vse besede tega kratkega psalma, s katerim začnejo mašnik vsakokrat sv. mašo. Kras te kapelice pa je altarni nastavek. V knjigah, ki govorijo o laški umetnosti, se na-

vadno ta altar stavi za vzorec drugih. Ves je drobno izrezljan iz lesa in lepo pozlačen. Malo se bojim s peresom popisovati podobe, katere se na njem nahajajo. Najrajši bi Ti, ljubi bralec, ponudil sliko, ali dvomim, da bi s tem bil zadovoljen »Gospodarjev« blagajnik. Imej torej potrpljenje; to je prvi in zadnji altar, ki ti ga popišem.

Ta nastavek je dolg poldrugi meter do dva metra in v razmerju malo višji. Ne more se primerjati z marsikaterimi izmed orjaških nastavkov na naših domačih oltarjih, ki silijo s vso silo pod obok in zaslanjajo s širokimi plečami celo vshodno steno. In vendar kako je krasen! Kako ukusno je ta mala ploskev razdeljena! Ob levi in desni je prislonev vitek osmerokot stolpič. Oglejva si onega na levi! Na njem naštejeva šest vrst gotičnih lokov, pod vsakim lokom pa zreš slikano podobo pobožnega svetnika. Ker se vidijo le tri strani osmerokota, imava torej na enem stebru že $3 \times 6 = 18$ svetnikov; zdaj pa še na desnem stebru, ki je temu celo podoben, 16, je že skupaj 32, torej skoro pol litanij! Te slike niso dosti večje kakor podobice, ki jih devamo v molitvenike, a so izdelane silno marljivo in trpežno in vsaka čopičeva poteza priča, da ga ni imel v rokah — samouk šušmar. Nad osmo vrsto pa stoji kip, ne vem, ali predstavlja kako čednost ali

svetnico — in nad kipom je streha, ki sloni na starih vitkih stebričih in končuje v visokih zašiljenih vršičkih s cvetlico na vrhu in z angeljem. Ta stoji na cvetki in z razpetimi perutami in dolgocevnato trobento v rokah naznanja svoje veselje. Med tema stolpičema na levi in desni je umetnik razvrstil podobe v treh vrstah. V spodnji vrsti so slike pod prav nizkimi loki; predstavljajo pa dogodke iz življenja Jezusovega in Marijinega. Skoro štirikrat višji so loki v srednji vrsti. Pod njimi stoji ob levi sv. Peter, sv. Petronij in sv. Janez Krstnik, ob desni pa sv. Andrej, sv. Lovrencij in sv. Pavel. Srednja lina pa je malo višja in dvakrat tako široka ko obstranske. V njej se vidi kronanje Marijino. Marija sedi na levi — proti evangelijski strani — ponižno ima priklonjeno glavo in poveša v neizmerni sreči oči, roki pa drži ljubko in priprosto sklenjeni na prsih. Kristus pa sedi na desni, oblečen v kraljevsko dalmatiko in plašč in s krono na glavi; z levo drži žezlo, z desno pa polaga krono Mariji na glavo. Vse je tako priprosto izraženo in neprisiljeno, vendar pa veseli in povzdiga krščansko srce. Nad temi sedmimi loki gre čez in čez nizka ograja sestavljena iz malih klinčkov. Mislim, da se je umetniku ravno ta misel posebno posrečila, kajti za ograjo je razvrščenih pod loki 7 doprsnih kipov in je